

Evgen DERVARIČ, Uroš HERLEC, Jakob LIKAR, Uroš BAJŽELJ & Vojko STAHOVNIK, 2005: **Rudniki in premogovniki v Sloveniji**, 175 str., 24 x 32 cm

Slovenija je od nekdaj slovela po mineralnih surovinah. Rude so začeli kopati in topiti že pred rimskimi časi, v Idriji so v pol tisočletja obratovanja pridobili več kakor desetino svetovne proizvodnje živega srebra, in naši strokovnjaki so razvili slovito velenjsko metodo odkopavanja premoga na čelu, širokem do 150 m. Ob 150-letnici velenjskega premogovnika so izdali knjigo, v kateri je nad dva ducata strokovnjakov zbralo številne zanimive podatke, da bo pritegnila tudi bralca, ki mu sicer ta problematika ni dosti mar. Uredil jo je Vojko Strahovnik, uvod pa je napisal Evgen Dervarič.

Lepo izdelana in ilustrirana knjiga formata 24 x 32 cm ni samo fotografska monografija, kakršne pogosto natisnejo ob raznih jubilejih, marveč poljuden uvod v stroko in v njen razvoj ter uporaben zbornik podatkov o zgodovini rudarstva v Sloveniji. Težišče knjige je na premogu in manj na rudah. Opisani so tudi muzeji in zbirke, izobraževalne ustanove, in ni pozabljen vpogled v rudarsko izročilo. Bralec dobi predstavo o pomembnem vplivu te dejavnosti na industrijski razvoj, nastanek delavstva in rast gospodarske moči Slovenije.

Zanimiva sta poljudna sestavka o nastanku premogov iz organskih ostankov in o nastanku poglavitnih rud na Slovenskem. Ne kaže spregledati poudarka, da je poznavanje mineralnih surovin potrebno vzdrževati in dopolnjevati, saj najbrž še pride prav v prihodnosti. Dodana sta zemljevida z nad sto nekdanjimi rudniki in nahajališči premoga – od šote prek lignita, rjavega in črnega premoga do antracita – in prek dvesto, zdaj opuščenih rudnikov in nahajališč svinčevo-cinkove, bakrove, piritne, boksitne, železove, manganove, uranove, živosrebrove, antimonove in arzenove rude ter zlata.

Podrobneje so opisani premogovniki, edina še delujoča Velenje in Trbovlje-Hrastnik ter opuščeni Laško, Kanižarica, Senovo, Zabukovica-Liboje ter Leše in nekateri manjši na Koroškem. Zanimiv je podatek, da je v Sloveniji še okoli 2 milijardi ton možnih zalog raznih vrst premoga, predvsem na območju Velenja, Krškega in v Prekmurju. Izmed rudnikov so širše predstavljeni živosrebrov rudnik Idrija, svinčevo-cinkov Mežica in uranov rudnik Žirovski vrh.

Žal se je prikradlo v vsebinsko bogato knjigo nekaj pomanjkljivosti. Viri podatkov, kart in slik niso navedeni, zato bralcu knjiga ne more pomagati do izvirne in bolj poglobljene informacije. Likovna oprema ni najbolj posrečena. Srebrne črke naslovov poglavij in opisov na temni osnovi so slabo berljive; osnova sama je pa videti zanimiva – posnetki kamnin, rude, mineralov ali česa, vendar tega ne zvemo, ker ni opisov. Slednjič bi zaslužil poseben komentar slovar rudarskih izrazov na koncu knjige. Gre namreč zvečine za germanizme iz časov, ko je v rudarstvu krojil usodo Nemec. Po nekaj generacijah našega rudarskega šolanja se je tudi v jami uveljavilo slovensko izrazje.

Nastete pripombe knjigi ne jemljejo njene temeljne vrednosti: opozoriti javnost na zelo pomembno vlogo rudarstva na Slovenskem v preteklosti. Zdaj tu klasičnega rudarstva skoraj ni več, izjemi sta kot rečeno le še premogovnika v Velenju in Zasavju. Je pa rudarstvo v širšem pomenu še vedno zelo pomembna gospodarska panoga, predvsem za dobivanje gradbenih surovin: gline, peska, prod in gradbenega kamna.

Knjiga je vsekakor lepa obogatitev, sicer skromne police knjig o rudarstvu in geologiji na Slovenskem.

Simon Pirc